УДК 378.147.091.33:004.77]:81/82

Петрович Ольга Борисівна
кандидат педагогічних наук, асистентка кафедри української літератури
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна
ORCID ID 0000-0002-7185-3823
olga.dotsinka@gmail.com

Петрович Сергій Драганович
кандидат педагогічних наук, викладач-методист
Відокремлений структурний підрозділ «Вінницький фаховий коледж Національного університету харчових технологій», м. Вінниця, Україна
ORCID ID 0000-0001-9634-3929
politex2004@ukr.net

Пойда Оксана Андріївна
старша викладачка кафедри української літератури
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна
ORCID ID 0000-0001-8249-1357
ksana6161@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ TELEGRAM-КАНАЛУ У ФОРМУВАННІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті розглядаються особливості створення й практичного застосування Telegram-каналу для організації як індивідуальної, так і групової роботи студентів-філологів з навчальної дисципліни «Методика навчання літератури» у форматі дистанційної освіти. Обґрунтовано актуальність впровадження мобільного додатка Telegram для формування готовності майбутніх учителів-словесників до професійної діяльності. Аналіз наукових джерел дав змогу стверджувати, що процес фахової підготовки потребує осучаснення методів навчання, а використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, зокрема кросплатформового месенджера Telegram, дозволяє персоналізувати пізнавальну діяльність, полегшити поширення навчального контенту серед студентів академічної групи поза просторово-часовими обмеженнями, уможливлює отримання зворотного зв'язку в умовах асинхронного режиму навчання у форматі дистанційної освіти. Узагальнено вітчизняний та зарубіжний досвід інтеграції Telegram-каналів у нинішні освітні практики. Описано покроковий алгоритм створення Telegram-каналу «MNUL» та його програмування для подальшої публікації навчального контенту з «Методики навчання літератури». Деталізовано змістове наповнення каналу для опанування навчальної дисципліни «Методика навчання літератури». Уточнено, що освітній процес ґрунтується на оприлюдненні завдань з дисципліни у форматі дописів у Telegram-каналі «MNUL» з прикріпленням інтерактивних навчальних матеріалів з інструкціями, посиланнями, відеоконтентом, ілюстраціями тощо. Акцентовано, що органічне поєднання традиційних, інформаційно-комунікаційних та інтерактивних освітніх технологій активізує майбутніх учителів-словесників до дослідницько-пошукової й творчої роботи, сприяє створенню сприятливої атмосфери для прояву студентом-філологом власної ініціативи до навчання, стимулює до самовираження, мотивує їх до саморозвитку, привчає до самостійного здобуття знань та їх практичного застосування, а також до вправного користування Інтернетом, сучасними гаджетами й мобільними додатками тощо. Визначено перспективи дослідження проблеми застосування Telegram-бота для створення тестування з навчальної дисципліни «Методика навчання літератури» з метою перевірки освітніх досягнень майбутніх учителів української мови і літератури.

Ключові слова: Telegram-канал; методика навчання літератури; дистанційна освіта; майбутні вчителі української мови і літератури; хмара слів; карта пам'яті.

© О.Б.Петрович, С.Д.Петрович, О.А.Пойда, 2022.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Стрімкий інформаційний прогрес суспільства, створення нових засобів оброблення, передачі, одержання й збереження інформації зумовлюють нові виклики перед модернізацією освітнього процесу. Зокрема виникає потреба в підвищенні пізнавального інтересу студентів-філологів, активізації їх уваги до навчання в умовах переходу з офлайнового до онлайнового навчання через пандемію COVID-19.

Нові пріоритети дистанційної освіти стимулюють до пошуку та імплементації інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), котрі уможливлюють реалізацію креативних задумів майбутніх учителів-словесників, організацію та проведення ефективних занять з «Методики навчання літератури» і підготовку компетентного фахівця, здатного до постійної самоосвіти й самовдосконалення.

Розвиток технологій мережевої взаємодії дає змогу модернізувати освітній процес. Це робить навчання відкритим і доступним для всіх його учасників: викладачів, студентів, а також адміністрації навчального закладу, батьків. Проте ще є проблеми, які потребують розв'язання. Так, більшість можливостей мобільних додатків усе ще залишаються не освоєними в цій галузі. Тому особливої актуальності набуває питання вивчення можливостей застосування Telegram-каналу для індивідуальної і групової роботи під час занять з «Методики навчання літератури» з метою залучення майбутніх учителів-словесників до освоєння ІКТ в організації навчально-виховного процесу, що стимулюватиме їх до професійного зростання, дасть змогу урізноманітнити освітню діяльність, зробити її більш цікавою та інтенсивною, сприятиме зростанню активності, формуванню самостійності й незалежності студентів-філологів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варті уваги дослідження науковців (А. Волощук, І. Гриненка, Р. Гуріна, О. Карабін, Л. Мельник, Т. Подобєдової, К. Розум, О. Серняк та ін.), у яких вивчались особливості підготовки й формування готовності майбутніх учителів гуманітарного профілю. Ряд науковців (Л. Бутенко, М. Вечірко, О. Горошкіна, В. Денисенко, Н. Зарічанська, О. Караман, С. Караман, О. Кучерук, О. Лук'янченко, О. Семеног, Р. Суровцева, С. Танана, Ю. Тракоша, Т. Хижняк, С. Чиж, Т. Яблонська та ін.) студіювали питання формування готовності вчителів-філологів до професійної діяльності і наголошують на доцільності використання ІКТ у фаховій підготовці, що в сучасних освітніх умовах набуває особливої значущості. О. Карабін тлумачить готовність майбутніх учителів гуманітарних дисциплін до роботи в інформаційному середовищі як «цілісне особистісне утворення, яке передбачає засвоєння відповідних знань, умінь і навичок до роботи в інформаційному середовищі та особливостей їх формування з установкою на роботу й певним досвідом застосування на практиці» [1, с. 9]. Дослідниця стверджує, що цей феномен поєднує мотиваційну, психологічну, теоретичну й практичну готовність і залежить від взаємодії його компонентів (мотиваційного, операційно-діяльнісного, когнітивного, інтелектуального, конструктивного та прогностичного) і відповідних їм критеріїв: усвідомлення прагнень, потреб та розвиток стійких інтересів до професійної діяльності; сформованість професійної освітньо-технологічної готовності до діяльності в інформаційному середовищі; усвідомлення процесу інформатизації освіти та пізнавальної активності до інформаційної діяльності в професійній освіті; сформованість професійного рівня інтелектуальної освіченості та інтеграції інформаційних потоків до творчої діяльності; ступінь використання проєктивно-моделювального підходу та інтеграційного добору перспективних складових інформаційної діяльності; усвідомлення процесу передбачення та стратегії розвитку інформаційно-аналітичної діяльності в професійній освіті [1, с. 10].

Питання впровадження ІКТ в освітній процес вивчають науковці В. Биков, Р. Гуревич, М. Жалдак, Ю. Жук, М. Кадемія, А. Коломієць, В. Мадзігон, Ю. Машбиць, О. Науменко, В. Руденко, О. Співаковський, О. Чайковська, К. Фадєєва та ін. Так, наголошується, що їх використання сприятиме поліпшенню навчання, підвищенню пізнавальної діяльності студентів, формуванню інформаційної культури та якісній підготовці майбутніх фахівців, оскільки умови сьогодення вимагають від викладачів мобільності, творчості, запровадження нових підходів і методів навчання [2, с. 78].

Можливості застосування хмарних технологій і мережевої взаємодії в освіті студіюють О. Адамський, Н. Балик, В. Биков, П. Бош, Т. Вакалюк, Т. Гончаренко, Р. Дорнфест, О. Кузьмінська, С. Литвинова, І. Малицька, Н. Морзе, В. Олексюк, Є. Патаракін, К. Сидорова, Н. Сороко, О. Спірін, А. Тютюнник, Ю. Черняк та ін.

Специфіку використання ІКТ у системі мовно-літературної освіти досліджують Л. Богдан, Н. Віннікова, О. Ісаєва, О. Караман, С. Караман, Г. Корицька, О. Кучерук, Л. Назаренко, В. Оліфіренко, С. Оліфіренко, А. Ситченко, Г. Токмань, А. Уліщенко, В. Уліщенко, І. Царлова, В. Шуляр та ін. Важливість і актуальність імплементації цих технологій у навчання аргументується тим, що це допоможе педагогу у зведенні воєдино різного роду інформації: зорово-ілюстративної, текстової, звукової. У такий спосіб викладач може провести заняття в більш динамічній та цікавій формі, що, своєю чергою, допоможе студентам швидше й глибше засвоїти навчальний предмет [3, с. 162]. Сутнісним для нашої розвідки є твердження, що «застосування ІКТ у системі літературної освіти учнів має низку переваг, зумовлює переосмислення традиційної методики навчання української літератури у фаховій підготовці майбутніх учителів-словесників з урахуванням потенціалу електронного навчання, аби підготувати студентів до майбутньої професійної діяльності з використанням засобів ІКТ для забезпечення літературного розвитку учнів» [4, с. 198].

Упродовж останніх років почали з'являтися дослідження з проблеми використання соціальних мереж, мобільних додатків, месенджерів у навчальному процесі, зокрема С. Бойко, Н. Дементієвської, В. Кобисі, О. Коневщинської, Г. Кучаковської, С. Мигович, Г. Нестеренко, М. Радченко, С. Сергіної, Н. Тверзовської, О. Тишкової, А. Яцишин та ін. Науковці С. Вадет, З. Гунайбенд Шуштерай, Ф. Мазереіан (S. Vahdat, Z. Gooniband Shooshtari, F. Mazareian) звертають увагу на те, що в сучасному світі оброблення інформації мобільні додатки допомагають подолати будь-які обмеження часу та простору й надають студентам можливість навчатися де і коли завгодно. Науковці наголошують на потребі врахувати корисність використання мобільного додатку Telegram в освітньому процесі та поєднанні цього методу навчання з традиційними на основі взаємодоповнення, а не протиставлення [5, с. 47].

Наявні розвідки про мобільний додаток Telegram стосуються здебільшого його застосування в навчанні іноземної мови (З. Абу-Айфа, Ф. Акобіров, Ф. Алхецці, Д. Бодненко, С. Бойко, Н. Вохідова, Н. Денисюк, З. Іксан, Н. Онвані І. Плавицька, С. Сауфян, С. Сергіна, Х. Табрізі С. Федак та ін.). Так, С. Бойко переконує, що «Telegram може використовуватись для урізноманітнення завдань, внесення необхідного динамізму, «розбиття» завдань на окремі частини, що виконуються, наприклад, спочатку індивідуально, а потім в парах чи групах, письмово в зошиті або в загальному чаті, а потім усно з партнером чи навпаки, в усній або письмовій формі. Варіювання форм і методів роботи сприяє збільшенню активності студентів і кращій концентрації на кожному окремому завданні» [6, с. 29].

Ф. Акобіров та Н. Вохідова (F. Akobirov, N. Vokhidova) доречно зауважують, що студенти легко сприймають технології, але викладачі повинні спрямувати їх роботу в правильному напрямку та переконатися, що майбутні фахівці активно використовують усі технологічні засоби для вдосконалення своїх навичок [7]. Науковці стверджують,

що додаток Telegram має такі переваги, як зручність користування та простоту, а також надає студентам впевненості, оскільки вони вміють надсилати миттєві повідомлення, завантажувати відео- та аудіоматеріали, ділитися фотографіями та просто брати участь в індивідуальній або груповій розмові.

З. Абу-Айфа (Z. A. Abu-Ayfah) засвідчує ефективність застосування Telegram, що, на її думку, пов'язано з такими його особливостями, як розповсюдженість додатка, простота доступу, легкість обміну особистими ідеями, наявність зворотного зв'язку як з боку студентів, так і викладача. На основі отриманих результатів дослідниця пропонує ввести використання додатка Telegram до процесу вивчення навчальної програми з метою вдосконалення організації освітнього процесу університетів [8, с. 60].

Незважаючи на зацікавленість науковців питаннями осучаснення методів навчання, все ж проблема використання ІКТ, зокрема такого мобільного додатка, як Telegram, у формуванні готовності майбутніх учителів української мови і літератури до професійної діяльності потребує подальших досліджень. Аналіз наукових публікацій доводить, що можливості застосування мобільних додатків, месенджерів і соціальних мереж в освітньому процесі використовуються обмежено й недостатньо; а спостереження за практичною реалізацією засвідчують, що незначна частина вчителів-словесників доцільно й ефективно використовують їх у своїй роботі. Тому відповідно до потреб сучасного суспільства в активізації використання ІКТ з навчальною метою та за умов дистанційної освіти актуальним є дослідження методично й педагогічно доцільних способів ефективної професійної підготовки студентів-філологів засобами кросплатформового месенджера Telegram.

Мета дослідження - висвітлення особливостей створення та використання Telegram-каналу у форматі вивчення дисципліни «Методика навчання літератури» для підвищення ефективності дистанційної освіти студентів-філологів.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Telegram-канал як соціальний інтерактивний інструмент організації навчального процесу

У час інтенсивного технологічного прогресу не можемо не звернути увагу на великий вплив Інтернету та мережевих технологій на життя суспільства. Тому вважаємо за доцільне використання мобільних додатків-месенджерів як інструменту, що допомагає в навчальному процесі. Останнім часом широкої популярності набуває застосування такого мобільного додатка, як Telegram. Д. Мешхедай Хейдар і Кевіані (D. Mashhadi Heidar, M. Kaviani) зазначають, що «інтеграція каналів Telegram у наявні освітні практики може забезпечити неформальний контекст навчання та створити нові можливості для вивчення предмета» [9, с. 67].

С. Феамезі, Х. Тебрайзі та Е. Челек (S. Faramarzi, H. H. Tabrizi, A. Chalak) переконують, що Telegram як інструмент соціальних мереж є одним із засобів навчання [10]. За дослідженням Х. Тебрайзі й Н. Онвені (H. H. Tabrizi, N. Онвані), студенти вважають, що соціальні мережі, такі як Telegram, надають можливість скористатися перевагами онлайн навчання [11]. Науковці Е. Їнк та Н. Квіндалайн (A. Yinka, N. Queendarline) наголошують на високій популярності використання Telegram серед студентства під час вивчення навчальних предметів, продуктивності від застосування цього додатка у викладанні певного предмета, а також роблять висновок про необхідність більш широкого вжитку означеного месенджера в навчальній діяльності задля підвищення якості університетської освіти [12].

Сутнісною для нашого дослідження є розвідка З. Іксана і С. Сауфіана (Z. Iksan, S. Saufian), у якій описано переваги використання Telegram в освітньому процесі

шляхом збору даних за допомогою опитування й використання різних методів, прийомів і форм роботи, спрямованих на стимулювання студентів до вільного коментування в цьому додатку. Науковці роблять висновок, що, вивчаючи навчальний предмет із застосуванням Telegram, майбутні фахівці здобувають новий пізнавальний досвід, проявляють більше творчості й активності, стають відкритими до спілкування, почувають себе психологічно комфортно. Крім того, дослідники відзначають отриманий зворотний зв'язок і схвальні відгуки учасників [13].

С. Бойко наголошує на таких перевагах використання Telegram з освітньою метою:

- зменшення кількості не підготовлених до заняття студентів внаслідок зростання їх інтересу до предмета;
- підвищення якості підготовки завдяки легкому й швидкому доступу майбутнього фахівця до завдань і навчальних матеріалів з дисципліни, що знаходяться на його власному мобільному пристрої;
- організація комфортної успішної суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентом шляхом створення можливості звернення із запитанням у будь-який зручний час;
- подолання негативного впливу кліпового мислення через урізноманітнення завдань, варіювання форм і методів роботи для внесення необхідного динамізму, «розбиття» завдань на окремі частини, що виконуються;
- можливість залучення до активної діяльності всіх студентів групи, відтак збільшення активності й самостійності студентів;
- поліпшення концентрації уваги учасників навчального процесу на кожному окремому завданні;
- зменшення кількості проблем організаційного характеру [6].

Дослідниця робить висновки, що застосування цього мобільного додатка уможливлює реалізацію особистісно зорієнтованого підходу, забезпечує індивідуалізацію й диференціацію навчання з урахуванням здібностей та особливостей сприйняття майбутніх фахівців, дає змогу гармонійно поєднати традиційні підходи до викладання з новітніми технологіями [6, с. 30].

С. Сергіна зауважує актуальність використання месенджерів як загальноприйнятого каналу комунікації з метою оптимізації, покращення й модернізації процесу навчання. Науковець увиразнює кросплатформенну особливість Telegram, адже цей додаток працює на платформах IPhone, Android, WindowsPhone, а також дає можливість заходити до свого облікового запису з декількох пристроїв: як мобільного, так і ноутбука [14].

Отже, застосування Telegram у навчальному процесі є студентоорієнтованим, дозволяє полегшити обмін інформацією серед академічної групи поза просторово-часовими обмеженнями, але з урахуванням суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Тому вважаємо за доречне впроваджувати використання цього додатка під час вивчення навчальної дисципліни «Методика навчання літератури», зокрема як застосунок для асинхронного режиму навчання у форматі дистанційної освіти.

2.2. Особливості створення Telegram-каналу

Специфікою Telegram є можливість створення ботів і каналів. Це вирізняє його серед інших месенджерів. Так, Telegram-бот допомагає з пошуком інформації, консультуванням, відповідає на запитання користувача. Telegram-канали є своєрідними чатами з можливістю надсилати повідомлення необмеженій кількості осіб, підписаних на нього. Останні схожі на поєднання блогу й стрічки новин. Кількість підписників

каналу необмежена, а для нових учасників, котрі долучаються до нього, доступна вся історія повідомлень.

Створення Telegram-каналу «MNUL» мало на меті організацію навчання студентів-філологів у форматі дистанційної освіти за допомогою розміщення публікацій із завданнями з дисципліни «Методика навчання літератури».

Опишемо послідовність дій зі створення Telegram-каналу «MNUL» та його програмування для подальшого змістового наповнення.

1. Створення Telegram-каналу «MNUL» через мобільний додаток на Android. Для цього потрібно перейти до списку чатів (головна сторінка додатка) й натиснути на зображення з олівцем, далі обрати «Новий канал». Наступним кроком буде вибір типу каналу: публічний чи приватний. Створений нами Telegram-каналу «MNUL» є публічним, тобто у нього є назва, його можна знайти за допомогою пошуку в Telegram або через посилання у форматі t.me/, а саме: https://t.me/newchannel6. Отже, за ось цим лінком запрошуємо студентів-філологів до роботи із завданнями, в подальшому розміщеними на сторінці каналу. Додавати до каналу користувачів можна також зі списку контактів. Крім того, якщо навчальну дисципліну викладають кілька викладачів, то керувати каналом можуть відповідно кілька адмінів, що полегшує співпрацю колег. Новий адмін здатний змінювати за потреби опис каналу, публікувати дописи в ньому, редагувати й видаляти повідомлення, але йому не підвладно додавати нових користувачів та адмінів.

Дозволяється додавати Telegram-ботів для виконання різноманітних корисних функцій у форматі Telegram-каналу, наприклад, розміщувати публікації в каналі з відтермінуванням у часі або збирати фідбек від студентів. Так було й зі створеним нами Telegram-каналом «MNUL», для керування яким було задіяно кілька ботів. Загалом є два види ботів: зовнішні та інлайн-боти (викликаються через команди всередині каналу). Ми використовували зовнішні боти, що додавалися в адміни Telegram-каналу «MNUL» й задіювались у подальшому керуванні ним та в опублікуванні дописів. Застосування цих ботів допомагало в естетичному оформленні публікацій з навчальними завданнями, налагодженні взаємодії з підписниками каналу, плануванні публікацій, моніторингу успішності каналу.

2. Додавання зображення Telegram-каналу «MNUL» у налаштуваннях.

3. Створення Telegram-бота «Vinlit» для керування каналом «MNUL» (рис. 1).

3.1. Telegram-бота «Vinlit» було створено за допомогою ще одного бота – BotFather, котрий уже існує в системі месенджера, його можна знайти через пошук у Telegram, крім того, він є повноцінним інструментом у керуванні власними ботами в Telegram. Для цього нами було введено команду /newbot у чат з BotFather. Далі потрібно було ввести назву нового бота, а саме «Vinlit». Також вказуємо скорочену назву бота для посилань з частинкою «bot» у кінці. Після виконання цих кроків бот «Vinlit» було зареєстровано в Телеграм і BotFather видав токен нашого бота у форматі API. Токен – це своєрідний таємний ключ-ідентифікатор бота.

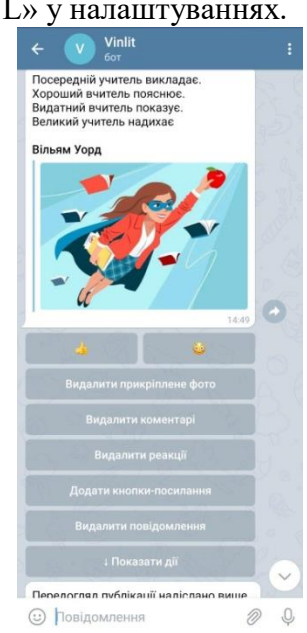

Рис. 1. Вигляд сторінки Telegram-бота «Vinlit»

3.2. Для створення дописів у Telegram-каналі «MNUL» через Telegram-бота «Vinlit» підключено Telegram-бота «Controllerbot», який також уже існує в системі месенджера і його можна знайти через пошук у Telegram. Відкривши Controllerbot, натискаємо /start. Далі вводимо команду /add, щоб додати Telegram-канал «MNUL», і натискаємо кнопку «Підключити новий бот». Потім копіюємо токен Telegram-бота «Vinlit» і надсилаємо його у Controllerbot. Відповідно надсилаємо ще назву нашого Telegram-каналу і вказуємо місто (потрібно для правильного налаштування відтермінованої публікації дописів).

4. Тепер через Telegram-бот «Vinlit» створюємо дописи в Telegram-каналі «MNUL» (рис. 2).

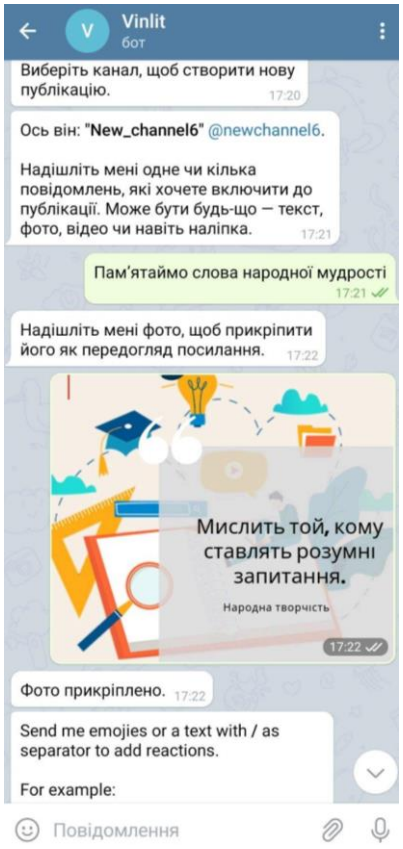

Рис. 2. Приклад навчального контенту для каналу «MNUL», введеного через Telegram-бота «Vinlit»

Під час створення публікації є змога форматувати текст, додавати зображення, кнопку з посиланням, реакції-емодзі, за потреби запрограмувати на відтерміноване опублікування.

До створеного Telegram-каналу «MNUL» долучаються майбутні вчителі-словесники. Можливість коментувати певні завдання і реагувати на дописи, обираючи характерну емоцію, дає змогу отримувати зворотний зв'язок від майбутніх фахівців. Навчальний процес ґрунтується на оприлюдненні завдань з дисципліни як постів у пабліку з прикріпленням інтерактивних навчальних матеріалів з інструкціями, посиланнями, відеоконтентом, ілюстраціями тощо. Отже, студенти-філологи засвоюють нову тему самостійно. Якщо виникають труднощі чи запитання, майбутні вчителі української мови і літератури можуть залишити коментар до відповідного завдання й, отримавши пояснення, продовжують його виконання.

2.3. Змістове наповнення Telegram-каналу для проведення практичного заняття з «Методики навчання літератури» у форматі дистанційної освіти

Переконані, що ефективність формування готовності майбутніх учителів-словесників до професійної діяльності прямо пропорційно залежить від застосування в дистанційній аудиторній роботі ІКТ, що осучаснює процес навчання та активізує студентів до дослідницько-пошукової, конструкторської, творчої роботи, викликає в них прагнення до саморозвитку та самоосвіти, професійної самореалізації тощо.

Обираючи організаційні методи, прийоми й форми навчання, надаємо перевагу творчим елементам над репродуктивними в дистанційній освітній діяльності майбутніх учителів української літератури, які мотивують студентство до подальшого розвитку їх професійно-творчих якостей та формування в них досвіду педагогічної творчості.

Оскільки, як увиразнює за О. Куцевол, особливістю креативної професійної діяльності є те, що її досвід «не може бути переданий шляхом інформування чи ілюстрування, а лише набутий у ході особистого включення студентів у творчу працю» [15, с. 187].

Розкриємо особливості імплементації ІКТ для проведення занять з «Методики навчання літератури» у форматі дистанційної освіти. Пропонуємо фрагмент практичного заняття «Методи і прийоми навчання літератури», спрямованого на формування в студентів розуміння класифікації методів та прийомів навчання літератури сучасними методистами, аналіз методів упровадження новітніх форм у навчальний процес. Підготовка до заняття передбачає опрацювання таких теоретичних питань: 1. Класифікація методів навчання літератури; 2. Методи і прийоми навчання української літератури в особистісній спрямованості на учня; 3. Проблемність на уроках літератури; 4. Інноваційні та інформаційні технології в роботі вчителя-словесника.

З метою мотивації навчальної діяльності в Telegram-каналі опубліковано епіграф заняття: «Посередній учитель викладає. Хороший вчитель пояснює. Видатний вчитель показує. Великий учитель надихає» (Вільям Уорд), який студенти можуть як коментувати, так і емоційно відреагувати на публікацію. Саме ці слова якнайкраще відтворюють настрій та мету практичного, оскільки для того, щоб школяр був активним учасником того, що відбувається на уроці, педагогу потрібно використовувати найефективніші методи й прийоми, які б сприяли організації взаємозв'язку між учителем та учнем. Для актуалізації опорних знань пропонуємо студентам долучитися до створення хмарки слів або тегів з ключових слів до теми практичного заняття (рис. 3). У цьому допоможе онлайн-ресурс https://wordart.com/create, на який відразу можна перейти за кнопкою-посиланням, приєднаною до відповідної публікації в Telegram-каналі.

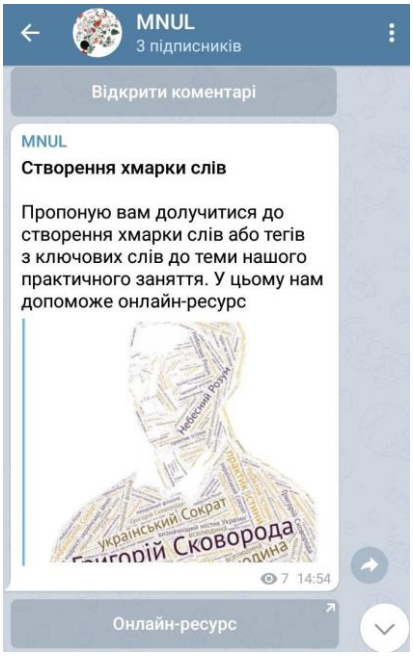

Рис. 3. Приклад оформлення навчального завдання у Telegram-каналі «MNUL»

Для виконання завдання майбутні вчителі-словесники послуговуються інструкцією зі складання карти пам'яті:

1. Сконцентруйте увагу на ключовому понятті / проблемі теми.
2. Застосовуйте графічні моделі для зображення понять, термінів, явищ.
3. Заповнюйте карту пам'яті чітко, у логічній послідовності викладу матеріалу.
4. Виберіть кольори.
5. Варіюйте розміри літер, товщину ліній і масштаби графіки.
6. Використовуйте стрілки для зображення зв'язків між елементами карти пам'яті.
7. Уживайте ключові слова, абревіатури – по одному на кожну лінію.
8. Надавайте перевагу горизонтальному заповненню карти пам'яті.
9. Використовуйте нумерацію для відображення послідовності, ієрархії у викладі думок.

10. Важливу інформацію виділяйте в блоки [16, с. 93-94].

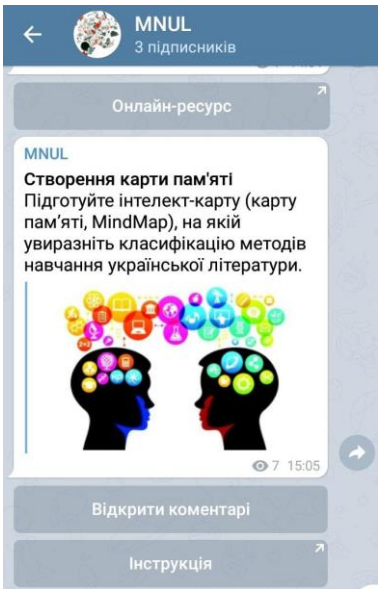

Рис. 4. Приклад навчального завдання з кнопкою-посиланням і коментарем

Цю пам'ятку вони можуть завантажити з Google-диска, натиснувши на кнопку-посилання з назвою «Інструкція» у Telegram-каналі (рис. 4). Крім того, до цієї публікації відкриті коментарі, щоб студенти за потреби могли проконсультуватися з викладачем і з'ясувати незрозумілі аспекти.

Важливим компонентом заняття має стати робота з таблицею з метою систематизації знань майбутніх учителів-словесників про методи і прийоми навчання української літератури в особистісній спрямованості на учня. Складність визначення методів навчання літератури спричинена двоїстим характером цього предмета в школі: це словесний вид мистецтва і водночас наука про літературу. Таблиця додається до допису в месенджері через кнопку-посилання з ідентичною назвою.

Наступна публікація в Telegram-каналі допомагає підсумувати попередній вид діяльності студентів та узагальнити методичний інструментарій за допомогою рівнобедреного трикутника (рис. 5), верхня частина якого – найвужча й до неї належать методи навчання. Частина трикутника «прийоми» ширша, отже прийомів більше, ніж методів. Тож методи реалізуємо за допомогу прийомів, прийоми розподіляємо за видами діяльності, види діяльності втілюємо в певній формі. Також звертаємо увагу майбутніх учителів-словесників на можливість переходу певного методу в прийом залежно від місця використання. Наприклад, бесіда є методом навчання, але вона може бути й методичним прийомом у лекції.

Рис. 5. Приклад навчального контенту в Telegram-каналі «MNUL»

Далі пропонуємо студентам об'єднатись у 3 підгрупи для виконання завдання «Ромашка Блума», з метою обговорення питання проблемності в навчанні. До допису прикріплено кнопку-посилання, натиснувши яку майбутні вчителі української літератури можуть завантажити з Google-диска документ з переліком питань для розгляду, а саме:

1. Просте питання: Що таке проблемність на уроках літератури? Назвіть шляхи створення проблемних ситуацій на уроках української літератури.

2. Уточнювальне: Чи можна вважати формою виявлення проблемності в навчанні такий варіант, коли вчитель під час пояснення або узагальнення літературних фактів сам може ставити проблему і розв'язувати її, демонструючи перед учнями шлях наукового пошуку?

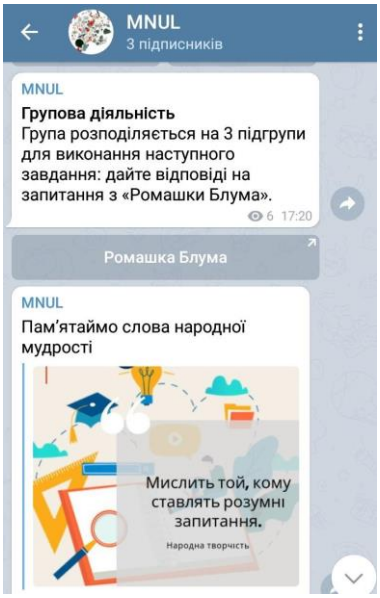

Рис. 6. Публікації навчального контенту в Telegram-каналі «MNUL»

Наступним видом роботи є перегляд відеофрагмента передачі «Світ знань» на каналі Euronews під назвою «3-D технології та старовинні ігри в навчанні». Перед студентами сформульовано чітке завдання: переглянути фрагмент телепередачі та обміркувати відповідь на такі запитання: яку роль у навчанні української літератури відіграють ІКТ? Чи залишаються актуальними традиційні методи і прийоми навчання в сучасному світі?

Так само під дописом із цим практичним завданням у Telegram-каналі створено кнопку-посилання з назвою «3-D технології та старовинні ігри в навчанні» для швидкого доступу до відео (див. рис. 7).

3. Інтерпретаційне (пояснювальне): У чому актуальність проблемно-ситуативних завдань на уроках літератури?

4. Творче: Як ви гадаєте, чи доречно було б послуговуватися лише проблемним підходом у навчанні літератури?

5. Оцінювальне: У методичній літературі паралельно вживаються терміни «проблемне навчання» і «проблемність у навчанні». Чи є різниця у вживанні цих понять?

6. Практичне: Які для себе висновки зробили?

Як підсумок цього завдання, подано наступний допис зі словами з народної мудрості: «Мислить той, кому ставлять розумні запитання». Оформлення цього навчального контенту можна побачити на рис. 6.

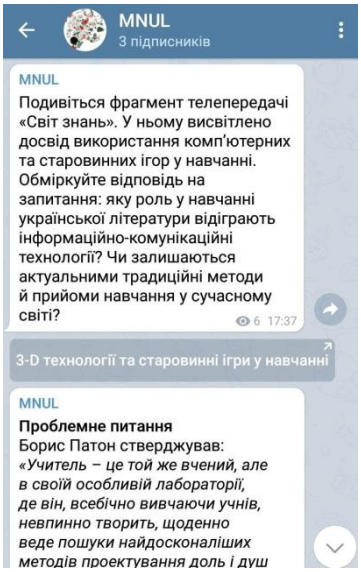

Рис. 7. Приклад публікації завдання з кнопкою-посиланням на відеоресурс

На підсумковому етапі перед студентами ставимо проблемне питання на основі висловленої думки Бориса Патона: «Учитель – це той же вчений, але в своїй особливій лабораторії, де він, всебічно вивчаючи учнів, невпинно творить, щоденно веде пошуки найдосконаліших методів проектування доль і душ людських». Майбутні вчителі-

словесники у відкритих коментарях під дописом можуть погодитись чи заперечити слова науковця, висловити свої міркування про пошук інноваційних методів і прийомів організації навчання, про місце традиційних методів і прийомів навчання в системі роботи вчителя української літератури.

Рис. 8. Приклад публікації навчального завдання з кнопкою для коментування

Наприкінці заняття на рефлексійно-оцінювальному етапі за допомогою прийому «Рюкзак» студенти визначають у коментарях до публікації (рис. 8) ті здобуті знання, уміння й навички, які вони беруть для використання на інших заняттях, у життєвих ситуаціях, для виконання самостійних завдань. Для цього їм було запропоновано такі варіанти початку речень для продовження: «Я навчилася(-вся)...», «Я запам'ятала(-в)...», «Я зрозуміла(-в)…».

Виконані завдання (карти пам'яті, заповнені таблиці, результати групової діяльності) студенти завантажують на Google-диск та надають доступ викладачу з можливістю коментування, для з'ясування наявних у роботі недоліків.

Отже, для забезпечення ефективності навчання, повноцінності занять з «Методики навчання літератури» в умовах дистанційного навчання, необхідно поєднувати використання ІКТ і традиційних освітніх технологій, створювати проблемні ситуації, залучати студентів до пошуково-дослідницької і творчої діяльності.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Аналіз наукових джерел дав змогу узагальнити досвід використання ІКТ, зокрема Telegram, під час фахової підготовки студентів. Установлено, що застосування мобільних додатків та месенджерів, зокрема Telegram, з освітньою метою нині набуває особливої актуальності як через потребу в організації ефективного дистанційного навчання в умовах карантину, так і через високу популярність цих додатків серед молоді. Трендовість Telegram сприяє активізації навчальної діяльності студентів, а також є своєрідним ІТ-засобом, котрий надає освітньому процесу якостей відкритості, адаптивності, гнучкості, мобільності.

Зважаючи на ефективність ІКТ у формуванні готовності майбутніх учителів української мови і літератури до професійної діяльності, у розвідці описано алгоритм створення Telegram-каналу та деталізовано його змістове наповнення для проведення практичного заняття з навчальної дисципліни «Методика навчання літератури» у фаховій підготовці бакалаврів факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського у форматі дистанційної освіти. Створений Telegram-канал у форматі засвоєння навчальної дисципліни «Методика навчання літератури» уможливлює інтерактивну взаємодію викладача та студентів без потреби знаходитись усім учасникам в аудиторії університету, тобто дає змогу контактувати зі всією групою на відстані, передавати посилання на файли, відео, додавати зображення до публікацій,

отримувати від майбутніх фахівців зворотний зв'язок через запропоновані емоційні реакції до дописів та коментарі тощо. Методична основа використання Telegram-каналу полягає в індивідуалізації та диференціації освітньої діяльності, максимальному наближенні навчального матеріалу до реалій життя. Отже, майбутнім учителям-словесникам можливості Telegram-каналу допомагають у вирішенні пізнавальних пошукових завдань, створенні сприятливої атмосфери для внутрішньої духовної свободи, психологічної розкутості, для прояву власної ініціативи до навчання, самовираження, комунікативної активності, сприяють розкриттю й реалізації творчого потенціалу, привчають до самостійності в подоланні труднощів.

Проведені спостереження переконують, що досягнення такого результату можливе завдяки педагогічно доцільному поєднанню традиційних (робота з таблицею, бесіда, тобто обговорення епіграфа, відеофрагмента, проблемного питання), інформаційно-комунікаційних (робота через додаток Telegram, створення хмари слів, карти пам'яті, перегляд відеофрагмента на Youtube) та інтерактивних («Ромашка Блума», прийом «Рюкзак») освітніх технологій і їх тісному взаємозв'язку. Практичним шляхом підтверджено, що така інтеграція вищевказаних освітніх технологій у «Методику навчання літератури» сприяє формуванню позитивного ставлення студентів-філологів до обраної професії, досягненню успіхів у навчанні, вправному користуванню мережею Інтернет, сучасними цифровими гаджетами й мобільними додатками, легкому пошуку необхідної інформації з тієї чи тієї теми, зростанню мотивації до навчального предмета й професії загалом, привчає до самостійного здобуття знань та їх практичного застосування, оцінювання й коригування власної пізнавальної діяльності.

Перспективним напрямком подальших досліджень бачиться вивчення можливостей використання Telegram-бота для створення тестів з навчальної дисципліни «Методика навчання літератури» з метою перевірки навчальних досягнень студентів-філологів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

[1] О. Й. Карабін, "Формування готовності майбутніх учителів гуманітарних дисциплін до роботи в інформаційному середовищі", автореф. дис. канд. пед. наук, Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка, Тернопіль, 2012.

[2] Р. Б. Тичук, та С. Д. Петрович, "Створення «Smart» кабінету фізики у технічному коледжі", *Інформаційні технології і засоби навчання*, т. 66, № 4, с. 78-92, 2018. doi: 10.33407/itlt.v66i4.2133. [Електронний ресурс]. Доступно: https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2133. Дата звернення: Лют. 10, 2021.

[3] О. М. Куцевол, О. Б. Петрович, та С. Д. Петрович, *Організація позакласної роботи з обдарованими учнями (на матеріалі художніх творів української та зарубіжної літератур)*. Вінниця, Україна: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016.

[4] О. А. Кучерук, С. О. Караман, О. В. Караман, та Н. М. Віннікова, "Використання ІКТ для формування фахових компетентностей у майбутніх учителів української мови і літератури", *Інформаційні технології і засоби навчання*, т. 71, № 3, с. 196-214, 2019. doi: 10.33407/itlt.v71i3.2814. [Електронний ресурс]. Доступно: https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2814/1496. Дата звернення: Лют. 10, 2021.

[5] S. Vahdat, Z. Gooniband Shooshtari, F. Mazareian, "The Impact of Telegram on Learning of Collocational Knowledge among Iranian EFL High School Students", *Applied Linguistics Research Journal*, vol. 2, no. 3, p. 37-51, 2020. doi: 10.14744/alrj.2020.18189.

[6] С. А. Бойко, "Мобільний додаток Telegram як інноваційний засіб активізації роботи студентів при вивченні іноземної мови", *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»,* т. 4, № 66 (1), с. 27-31, 2019. [Електронний ресурс]. Доступно: https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15532023517160.pdf. Дата звернення: Лют. 10, 2021.

[7] F. Akobirov, N. Vokhidova "A new generation of English learners: Telegram app users", 2018. [Електронний ресурс]. Доступно: https://neltaeltforum.wordpress.com/2018/01/07/a-newgeneration-of-english-learners-telegram-app-users/ Дата звернення: Лют. 10, 2021.
[8] Z. A. Abu-Ayfah, "Telegram App in Learning English: EFL Students' Perceptions", *English Language Teaching*, vol. 13, no. 1, p. 51-62, 2020. doi: 10.5539/elt.v13n1p51.
[9] D. Mashhadi Heidar, & M. Kaviani, "The social impact of telegram as a social network on teaching English vocabulary among Iranian intermediate EFL learners", *Sociological Studies of Youth*, vol. 7, no. 23, p. 65-76, 2016. [Електронний ресурс]. Доступно: http://ssyj.baboliau.ac.ir/article_529813_97b580dd49aac9569d12416b44b20e0c.pdf. Дата звернення: Лют. 10, 2021.
[10] S. Faramarzi, H. H. Tabrizi, & A. Chalak, "Telegram: an instant messaging application to assist distance language learning", *Teaching English with Technology*, vol. 19, no. 1, p. 132-147, 2019. [Електронний ресурс]. Доступно: https://www.tewtjournal.org/issues/volume-2019/volume-19-issue-1/ Дата звернення: Лют. 10, 2021.
[11] H. H. Tabrizi, & N. Onvani, "The Impact of Employing Telegram App on Iranian EFL Beginners' Vocabulary Teaching and Learning", *Applied Research on English Language*, vol. 7, no. 1, p. 1-18, 2018. doi: 10.22108/are.2017.103310.1087.
[12] A. R. Yinka, & N. N. Queendarline, "Telegram as a social media tool for teaching and learning in tertiary institutions", *International Journal of Multidisciplinary Research and Development*, vol. 5, no. 7, p. 95-98, 2018. [Електронний ресурс]. Доступно: http://www.allsubjectjournal.com/archives/2018/vol5/issue7/5-7-26. Дата звернення: Лют. 10, 2021.
[13] Z. H. Iksan and S. Mohd Saufian, "Mobile Learning: Innovation in Teaching and Learning Using Telegram", *IJPTE : International Journal of Pedagogy and Teacher Education*, vol. 1, no. 1, p. 19-26, 2017. doi: 10.20961/ijpte.v1i1.5120.
[14] С. В. Сергіна, "Використання Telegram в процесі оволодіння іноземною мовою у рамках дистанційного навчання", на *IV міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути*, Київ, 2020, с. 245-250. [Електронний ресурс]. Доступно: https://core.ac.uk/download/pdf/323538144.pdf. Дата звернення: Лют. 10, 2021.
[15] О. М. Куцевол, *Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури.* Вінниця, Україна: Глобус-прес, 2006.
[16] Т. Бьюзен, та Б. Бьюзен, *Супермышление*. Минск, Белорусь: Попурри, 2003.

Матеріал надійшов до редакції 17.022021р.

USE OF TELEGRAM-CHANNEL IN FORMATION THE READINESS OF FUTURE TEACHERS OF UKRAINIAN LANGUAGE AND LITERATURE TO THEIR PROFESSIONAL ACTIVITY

Olha B. Petrovych
PhD of Pedagogical Sciences, Assistant at the Department of Ukrainian Literature
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-7185-3823
olga.dotsinka@gmail.com

Serhii D. Petrovych
PhD of Pedagogical Sciences, teacher-methodologist
Separate structural subdivision "Vinnytsia Vocational College of the National University of Food Technologies" Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-9634-3929
politex2004@ukr.net

Oksana A. Poida
Senior Lecturer at the Department of Ukrainian Literature
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-8249-1357
ksana6161@gmail.com

Abstract. The article deals with the peculiarities of creation and practical application of the Telegram-channel for the organization of students-philologists' individual and group work on the discipline "Methods of teaching literature" in the distance education. The relevance of the introduction of Telegram for the future teachers-philologists' readiness formation to the professional activity is substantiated. Analysis of the scientific sources proved that the professional training process requires the modernization of teaching methods and the usage of ICT in education. In particular, cross-platform messenger Telegram allows: to personalize the cognitive activity, facilitate the spreading of educational content among students' group outside the space-time constraints, to receive the feedback in the conditions of asynchronous mode of training in distance education. The domestic and foreign experience of Telegram-channels' integration into current educational practices is generalized. A step-by-step algorithm for creating the Telegram-channel "MNUL" and its programming for further publication of educational content is described. The content of the channel for learning the discipline "Methods of teaching literature" is detailed. It is specified that the educational process is based on the publication of discipline tasks in the format of posts in the Telegram-channel "MNUL" with the attachment of interactive learning materials with instructions, links, video content, illustrations etc. It is emphasized that the integration of traditional, information-communication and interactive educational technologies activates the future teachers-philologists to research and creative work, helps to create a favorable atmosphere for students-philologists to show their initiative to study, stimulates them to self-expression, motivates them to self-development, trains them to the independent acquisition of knowledge and their practical application, as well as to the skillful use of the Internet, modern gadgets and mobile applications, etc. Prospects for studying the problem of using the Telegram-bot to create testing to the discipline "Methods of teaching literature" in order to test the educational achievements of future teachers-philologists are determined.

Keywords: Telegram channel; methods of teaching literature; distance education; future teachers of Ukrainian language and literature; word cloud; memory card.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

[1] O. J. Karabin, "Formation the Readiness of the Future Teachers of Humanitarian Disciplines to Work in the Information Environment", Ph. D. dissertation, Ternop. V. Hnatyuk Nat. Ped. Univ., Ternopil, 2012. (in Ukrainian).

[2] R. B. Tychuk, & S. D. Petrovych, "Creation of "Smart" Cabinet of Physics in a Technical College", *ITLT: Information Technologies and Learning Tools*, vol. 66, no. 4, pp. 78-92, 2018. doi: 10.33407/itlt.v66i4.2133. [Online]. Available: https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2133. Accessed on: Feb. 10, 2021. (in Ukrainian).

[3] O. M. Kucevol, O. B. Petrovych, & S. D. Petrovych, *Organization of extracurricular activities with gifted students (based on works of art of Ukrainian and foreign literature).* Vinnytsia, Ukraine: Nilan Ltd., 2016. (in Ukrainian).

[4] O. A. Kucheruk, S. A. Karaman, O. V. Karaman, & N. M. Vinnikova, "Using ICT Tools for Forming Professional Competences of Future Teachers of the Ukrainian Language and Literature", *ITLT: Information Technologies and Learning Tools*, vol. 71, no. 3, pp. 196-214, 2019. doi: 10.33407/itlt.v71i3.2814. [Online]. Available: https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2814/1496. Accessed on: Feb. 10, 2021. (in Ukrainian).

[5] S. Vahdat, Z. Gooniband Shooshtari, F. Mazareian, "The Impact of Telegram on Learning of Collocational Knowledge among Iranian EFL High School Students", *Applied Linguistics Research Journal*, vol. 2, no. 3, pp. 37-51, 2020. doi: 10.14744/alrj.2020.18189. (in English).

[6] S. A. Boiko, "Mobile Application Telegram as an Innovative Means of Activating the Work of Students while Studying a Foreign Language", *International scientific journal «Internauka»*, vol. 4, no. 66 (1), pp. 27-31, 2019. [Online]. Available: https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15532023517160.pdf. Accessed on: Feb. 10, 2021. (in Ukrainian).

[7] F. Akobirov, N. Vokhidova "A new generation of English learners: Telegram app users", 2018. [Online]. Available: https://neltaeltforum.wordpress.com/2018/01/07/a-newgeneration-of-english-learners-telegram-app-users/ Accessed on: Feb. 10, 2021. (in English).

[8] Z. A. Abu-Ayfah, "Telegram App in Learning English: EFL Students' Perceptions", *English Language Teaching*, vol. 13, no. 1, pp. 51-62, 2020. doi: 10.5539/elt.v13n1p51. (in English).

[9] D. Mashhadi Heidar, & M. Kaviani, "The social impact of telegram as a social network on teaching English vocabulary among Iranian intermediate EFL learners", *Sociological Studies of Youth*, vol. 7, no. 23, pp. 65-76, 2016. [Online]. Available: http://ssyj.baboliau.ac.ir/article_529813_97b580dd49aac9569d12416b44b20e0c.pdf. Accessed on: Feb. 10, 2021. (in English).

[10] S. Faramarzi, H. H. Tabrizi, & A. Chalak, "Telegram: an instant messaging application to assist distance language learning", *Teaching English with Technology*, vol. 19, no. 1, pp. 132-147, 2019. [Online]. Available: https://www.tewtjournal.org/issues/volume-2019/volume-19-issue-1/ Accessed on: Feb. 10, 2021. (in English).

[11] H. H. Tabrizi, & N. Onvani, "The Impact of Employing Telegram App on Iranian EFL Beginners' Vocabulary Teaching and Learning", *Applied Research on English Language*, vol. 7, no. 1, pp. 1-18, 2018. doi: 10.22108/are.2017.103310.1087. (in English).

[12] A. R. Yinka, & N. N. Queendarline, "Telegram as a social media tool for teaching and learning in tertiary institutions", *International Journal of Multidisciplinary Research and Development*, vol. 5, no. 7, pp. 95-98, 2018. [Online]. Available: http://www.allsubjectjournal.com/archives/2018/vol5/issue7/5-7-26. Accessed on: Feb. 10, 2021. (in English).

[13] Z. H. Iksan and S. Mohd Saufian, "Mobile Learning: Innovation in Teaching and Learning Using Telegram", *IJPTE : International Journal of Pedagogy and Teacher Education*, vol. 1, no. 1, pp. 19-26, 2017. doi: 10.20961/ijpte.v1i1.5120. (in English).

[14] S. V. Sergina, "Using Telegram in the Process of Mastering a Foreign Language in Distance Learning", in Proc. *4th Int. Sci. and Pract. Internet Conf. Modern challenges and current problems of science, education and production: intersectoral disputes*, Kyiv, 2020, pp. 245-250. [Online]. Available: https://core.ac.uk/download/pdf/323538144.pdf. Accessed on: Feb. 10, 2021. (in Ukrainian).

[15] O. M. Kucevol, *Theoretical and methodological bases of development of creativity of future teachers of literature*. Vinnytsia, Ukraine: Globe Press, 2006. (in Ukrainian).

[16] T. Buzan, & B. Buzan, *Superthinking*. Minsk, Belarus: Potpourri, 2003. (in Russian).

(cc) BY-NC-SA

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.